

Kiút a szegénységből

A Kiútprogram Közhasznú Non-profit Zrt. bemutatása és finanszírozása

Knoll Gabriella*

Abstract **A way out of poverty. Presentation of the Kiútprogram Közhasznú Nonprofit cPlc. and its financing.** My article summarizes and compares the concept of Grameen Bank (Bank of Poor's) and the implemented program in Hungary, Kiútprogram Közhasznú Nonprofit Zrt. (cPlc.). I examine the success of the program in a country (Hungary) where a functional social system is already set up.

Keywords poverty, loan, no coverage, bank, social system

1. Bevezetés

Napjainkban a világ minden részén élnek mélyszegénységben élő emberek, akik naponta küzdenek az életbemaradásért, függetlenül attól, hogy melyik országban élnek. A jóléti országok rendelkeznek ugyan szociális ellátó rendszerrel, melyek szükségessé a társadalmi egyenlőtlenségekből eredő szegénység és egyéb problémák kezelésére, enyhítésére, azonban e problémák megszüntetése lehetetlen.

Ezen a rövid összefoglaláson keresztül szeretném bemutatni a Magyarországon nemrégiben indult Kiútprogram Közhasznú Non-profit Zrt. tevékenységét, illetve az alap gondolat kialakulási hátterét. A koncepció lényege, hogy a mélyszegénységben élőket segítse. Ehhez mikrohitel segítségével próbálnak hozzájárulni bizonyos feltételek teljesítése előtt. Korábban azért foglalkoztam ezzel a témával bővebben, mert érdekelt, hogy egy ilyen koncepció alapuló program sikeres lehet-e Magyarországon, ahol a szociális ellátó rendszer egy másik, de lehetséges utat biztosít a létminimum fenntartásához, szemben az alap gondolat szülőhazájában, Bangladesben, ahol efféle támogatásra nincs lehetőség.

Az ötlet kitalálója Muhammad Yunus bangladesi származású közgazdász, akit ötletéért Nobel békedíjjal jutalmaztak. Yunus egyetemi tanárként vezetője volt a „Rural Economics Program” – Vidéki Gazdasági Programnak, melynek kutatási témája a hitel-kihelyezési rendszer kiépítése volt szegények körében.

A kutatás során felmérte, hogy többnyire kis összegű hitelekre lenne szüksége az embereknek ahhoz, hogy olyan tevékenységet tudjanak beindítani, ami későbbiekben profitot termel számukra. Ezek nagyon kis összegű hitelek, kb. \$27, így amikor Yunus a bankokhoz fordult, folyamatos elutasításban volt része, egyrészt az összeg nagysága, másrészt a fedezet hiánya miatt, így úgy döntött, hogy saját bankot alapít.

*E-mail: knoll.gabriella@gmail.com

1976 decemberében Yunusnak sikerült hitelt felvennie az állami Janata Banktól, hogy támogathassa a szegénységben élőket, azonban az egyre nagyobb ügyfélkör megkívánta, hogy önálló bankként működjön tovább a szervezet, így 1983. október 1-jén megalakult a Grameen Bank, más néven „Bank of Villages” azaz a Falvak Bankja.

2. Grameen Bank

A Grameen jelentése vidéki, falusi bengáli nyelven. A Grameen bank működése nagyon eltérő a hagyományos bankokétól, hiszen a hitelezés nem fedezeten és kérésen, hanem bizalmon, felelősségen, kreativitáson és részvételen alapszik. A Grameen szerint a hitel egy alapvető emberi jog, hiszen az emberben lévő potenciálra helyezi a hangsúlyt, arra, hogy mire lehet képes az adott személy, ellenben a hagyományos bankokkal, ahol csak az eddigiek, a már korábban elért sikerek számítanak.

Tulajdon képen, ennek a fajta hitelezésnek kellene lennie a hagyományos banki hitelezésnek az alapfeltétele, ahol a jövőbeli Cash Flow jelenre hozására kellene a hangsúlyt fektetődnie a múltbélivel szemben.

A közhasználatban gyakran nem tesznek különbséget a hitel (pénzeszközök átengedése ideiglenesen egy felhasználó számára, kamatfizetés ellenében) és a kölcsön (tényleges pénzfolyósítás) között, így az összefoglalás során én is felváltva használom a két fogalmat.

Másik különbségként megemlíthetjük, hogy a hagyományos bankokat gazdagok, többnyire férfiak birtokolják, ezzel szemben a Grameen-t szegények és főként nők. A hagyományos bankok célja a profitmaximalizálás, míg a Grameené, hogy pénzügyi szolgáltatásokat nyújtson szegények részére. A profit orientált bankok többnyire az üzleti negyedekhez közel épülnek, ezzel szemben a Grameen ott nyit bankfiókot, ahol arra szükség van, tehát vidéken, falvakban.

Nincsenek jogi eszközök a bank és a kölcsönvevő között, nincsenek kikötések, amik a kölcsönvevőt a bíróság elé vezethetik. A GB-nál lehetőség van a hitel törlesztésének átutemezésére, anélkül, hogy a kölcsönvevő attól tartson, hogy ezt követően szankciók fogják érni a bank részéről, szemben a hagyományos bankokkal, ahol nemfizetés esetén egyből szankciók kivetése várható. Ilyen esetekben a GB segít az ügyfeleinek, hogy sikerüljön az elvesztett pénzt minél előbb visszaszerezni. A hagyományos bankoknál a kölcsönre felszámolt kamat mértéke meghaladhatja a felvett kölcsön összegét, függve a kölcsön futamidejétől, azonban a GB-nál semmilyen körülmények között nem haladhatja meg a kamat a hitel összegét, még akkor sem, ha a nemfizetés ideje meghatározhatatlan. A bank nagy figyelmet fordít nem csak a kölcsön vevőre, hanem annak családjára. Figyelemmel kíséri a gyerekek taníttatását, lakhatási, higiéniai körülményeit, az ivóvíz ellátottságot, illetve segít kialakítani az ügyfeleknek a saját „nyugdíjalapjukat” és egyéb más megtakarítási lehetőségeket. A kölcsönt igénylő halála esetén a bank nem várja el a hozzátartozóktól a fennmaradó összeg visszafizetését. Nem terheli felelősséget a családot. A rendszer ösztönzi a hitel-felvevőket, hogy vállaljanak bizonyos célokat szociális, oktatási és egészségügyi területen.

Tehát a bank elsődleges és legfontosabb célja, hogy segítse anyagilag azokat, akik szeretnék tenni a jobb jövő érdekében.

3. Hitelezés

Eleinte egyénenként lehetett volna igényelni a hitelt, azonban a nők nagyon kevés tudással rendelkeztek arról, hogy hogyan gazdálkodjanak okosan a pénzzel. Végül öt vállalkozó került ki egy faluból, majd a többi falvakból szintén öt-öt fő, így egy családot, csoportot létrehozva. Minden egyes csoport, szerződésben egyetemleges jogi felelősséget vállalt egymás hiteleinek a törlesztésére és nem juthattak több pénzhez, ha közülük valamelyik nem tudta azt visszafizetni.

A hitelfelvevők homogén csoportokba vannak rendezve. Ennek több szempontból is lényege van. Így egyrészt a csapattagok nagyobb szolidaritást vállalnak egymás iránt - hiszen egy cél érdekében dolgoznak - és ennek köszönhetően nagyobb részvételi interakciót mutatnak. Az elsődleges ötös csoportok kialakítása utána központokká egyesítik őket, ez tekinthető a Grameen bank működési alapjának. A hangsúly a kezdetektől fogva arra helyeződött, hogy a szervezet, mint egész erősítse az ügyfélkört annak érdekében, hogy együtt tudjanak tervezni és befektetni.

A központok, azaz az úgynevezett bankfiókok közvetlenül kapcsolódnak a bankhoz, melyeknek minden héten részt kell venniük a gyűlésen. A kiválasztott csoportokból kialakul egy központ, „bankfiók”. A bankfiókokon belül is kiválasztásra kerül egy személy, aki az adott terület bankfiókjának a vezetője lesz. A kialakított csapatokon belül kezdetben csak két fő kaphatja meg a hitelt, a csapat többi tagja csak akkor kaphat hitelt, az első kettő fő elkezdett törleszteni.

Ezen kisösszegű hitelek nyújtásával alakult ki a mikrohitelezés, mint fogalom, ami szintén Muhammad Yunus nevéhez kapcsolható.

4. Mikrohitelezés

A mikrohitel nem más, mint kis értékű hitel kihelyezése szegény emberek számára az önfoglalkoztatás beindítása érdekében.

Megkülönböztethetünk kettő nagyobb csoportot, amely az alapján különíti el a mikrohiteleket, hogy azok támogatás céljából kerülnek kihelyezésre vagy a folyamatos fejlődés fenntartása érdekében. A nagyobb előnyt a fenntartó hitelek jelentenék, hiszen itt már egy meglévő, működő koncepcióra kerül a hitel kihelyezésre. A szegények bankja, illetve a magyarországi koncepció a támogató mikrohitelek kihelyezését alkalmazza, kiindulva az alap felvetésből.

Annak ellenére, hogy a mikrohitelezés definíciója szerint kisebb összegű hitelekről beszélünk, az összeg még is nagyon eltérő lehet az egyes országokban. Ez a különbség is hozzájárul ahhoz a korláthoz, hogy Magyarországon sikeresen működhessen a program, hiszen, ahogy már korábban is említettem, Magyarország kifejlett szociális ellátó rendszerrel működik, amely hozzájárul ahhoz, hogy a résztvevők inkább a biztos rosszat, mint a bizonytalan jót válasszák.

5. A magyar Szegények Bankja – Kiútprogram Közhasznú Non-Profit Zrt.

Az államnak nagyon fontos szerepe van a szegénység megakadályozásában, feladata, hogy segítse ezen embereket kitörni jelenlegi helyzetükből, hogy ne engedje őket kizuhanni a társadalomból. Ezt a feladatot azonban nagyon nehéz ellátni, így szükség van, az ún. szociális vállalatok segítségére, amelyek az állam, illetve tehetős magánvállalkozók, kereskedelmi bankok segítségével próbálnak tenni a szegénység ellen. Ezen kívül most már nagy felelősséget vállal ez ügy érdekében az Európai Unió is.

A. A program felépítése

A Program előkészítési fázisában készült egy úgynevezett megvalósíthatósági tanulmány, melynek célja az volt, hogy felmérje a lakosok életkörülményeit, lehetőségeit. Kérdőívet töltettek ki, hogy felmérjék, kinek milyen vállalkozási szándéka, ötlete van.

Miután felmérték, hogy melyek azok a területek az országon belül, ahol leginkább problémát okoz a szegénység a PAE (Polgár Alapítvány az Esélyekért) alapítvány, illetve a Raiffeisen bank segítségével megkezdődtek az előmunkálatok a program beindításához.

A program jelenleg pilot, azaz tesztelési szakaszban van és a finanszírozása is egyelőre két évre van megoldva. A Raiffeisen bank és a Kiút között 2010 augusztus 10-én jött létre az együttműködés. A bank, mint finanszírozó bank útján kis összegű (legfeljebb 1 millió Ft értékű) hiteleket nyújt fedezet nélkül. A kétévnyi pilot időszaktól négy külön részre határolták el. Az első szakasz: tervezés, előkészítés, második szakasz: feltételrendszer kialakítása, harmadik szakasz: működés, megvalósítás és végül a negyedik szakasz: értékelés.

Maga a program egy Európai Uniói pályázat a „Pan-European Coordination of Roma integration Methods-Roma inclusion. Self-employment and microcredit” program megnyerésével jött létre. Ez a pályázat egy Európa szintű kiírás volt, melyre csak egy program lehetett jogosult, végül a magyar Kiútprogramnak sikerült elnyernie a támogatást a lengyel programmal szemben, amelyben elismerték az alapítók többéves munkáját, a program átgondolt, innovatív jellegét. Ez a támogatás közvetlenül Brüsszélből érkezik és nem közvetett módon, a kormányon keresztül.

Kelet-Európában, azon belül is Bulgáriában, Lengyelországban, illetve Szlovákiában vannak hasonló törekvések, de ez a fajta mikrohitelzéses megoldás csak itt Magyarországon működik. Szlovákiában indul a közeljövőben egy komolyabb program, amely kormányzati szintű, minisztériumokkal való szoros együttműködésben fejlődik. Lengyelországban is van mikrohitelzési program, azonban ők piaci alapon működnek. A pályázat kedvezményezettje a Polgár Alapítvány az Esélyekért (PAE), melynek társkezdményezettje a Kiút. A két fél a projekt megvalósítása érdekében 2010. október 1-jén együttműködési szerződést írt alá.

Azért a PAE a kedvezményezett, mert ők a Kiútprogram kidolgozó és a társaság fő tulajdonosai. Mindenfajta pénzügyi beszámolót a PAE-nek nyújt be a Kiútprogram Zrt, amelyet majd a PAE továbbít az EU és a Világbank felé, ugyanis az EU külön pénzt fordít arra is, hogy a Világbank és az UNDP hatástanulmányokat, illetve a program hatékonyságának mérését végezze el, segítve ezzel a programban résztvevő dolgozók munkáját, jövőképét.

B. A program célja

Magyarországon a szegények megsegítését a Kiútprogram Mikrohitel Közvetítő Közhasznú Nonprofit Zrt. vállalta magára. Küldetésük, hogy pénzügyi szolgáltatások és információ nyújtásával, valamint közösségfejlesztő szociális támogatással lehetővé tegye a mélyszegénységben élő, főként romák számára, hogy saját erőforrásaikat igénybe véve igyekezzenek kiemelkedni tartósan rossz helyzetükből. A program olyan jövőbeli életképet próbál megteremteni a résztvevők számára, ahol a legális munka legyen az első szempont mellyel a későbbiekben az adófizetők körébe is becsatlakozhatnak. Ez a program nem segély, nem is tekinthető annak, hiszen kötelező visszafizetni a megkapott pénzt, illetve meg kell annak törlesztőrészletéért dolgozniuk.

Cél, hogy vállalkozás célú hitelt nyújtsanak melynek segítségével akkora bevétel nyerhető, mellyel a törlesztőrészlet és a kamat kifizetése után is jövedelmet biztosít. Az ügyfelek a vállalkozás előrehaladása során folyamatos támogatást kapnak a Kiútprogramtól, amely alapvető pénzügyi, üzletviteli és gyakorlati tanácsokat nyújt. A program segítésére reménygazdákat, mentorokat foglalkoztatnak. Az ő feladatuk, hogy segítsenek az ügyfélkiválasztásban - amelyre adott egy szempontlista is -, azok képzésében, valamint a hitelezés során végig jelen vannak, tanácsokat nyújtanak. A reménygazdák akár több csoporttal is kapcsolatban állhatnak. A mentorok szerepe többrétű, ha kell pénzt szállítanak, jogi tanácsot adnak, vagy akár lelki támaszt nyújtanak.

C. A program kiindulásának helyszínei

A kezdetekben kísérlet gyanánt különböző közösségi típusban indult el a program, így városok szegény negyedeiben, tradicionális mezőgazdasági területeken, élénk gazdasági kapcsolatokat ápoló agrárvidékeken, valamint egykori szocialista nagyipari centrum vonzáskörzeteiben. A kezdeti rendelkezésre álló adatok alapján Észak-kelet Magyarország – Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint Budapest VIII. kerület, azon belül is főként a Magdolna negyed a főbb tevékenységi körzet.

6. Hitelezés

A hitelezőket itt is, ahogyan a Grameen modellben, ötfős csapatokra osztják fel. A csoportok tagjai egy bizonyos kurzuson vesznek részt, ahol alapismeretekre tesznek szert. Ezen kurzusokra a Kiútprogram Zrt. biztosít bizonyos összegű támogatást. A csoport tagjai itt is, függenek egymástól, így a programnak komoly társadalomszervező ereje is van.

Hitelhez csak egymást követően juthatnak, és csak olyan üzleti ötlet ellenében, amit a csapat minden tagja támogat. Közösén döntenek el, hogy ki lehet az első kettő a csapatból, akik először kaphatják meg a hitelt. A harmadik és a negyedik fő csak akkor veheti fel a hitelét, ha az előző kettő résztvevő megkezdte a hitel törlesztését a hitel felvételtől számított egy hét után.

A hitelt egy összegben folyósítják, azonban a kezdeti időszakban lehetőség van arra, hogy a hitelösszegeken belül az első pár hétre tartalékot képezzenek maguknak. Ez azt jelenti, hogy az első hetekben, amikor felépül a vállalkozás, akkor ebből a tartalékból törleszthet, majd a későbbiekben pedig a vállalkozás bevételeiből törleszt. Irreális elvárás lenne, hogy a második héten saját működő vállalkozásból finanszírozzon. Így, az ötödik fő, csak akkor juthat hozzá a hiteléhez, ha már mindenki elkezdett törleszteni. Az ötödik fő egyben a csoport által közösen megválasztott vezető.

A törlesztés heti rendszerességgel történik állandó törlesztőrészlettel. Ez azért fontos, hogy az adósok érezzék a súlyát annak, hogy elkötelezték magukat egy közös cél érdekében.

7. Akik finanszíroznak

Egyik legfontosabb kérdése az egész programnak, hogy miből, milyen pénzekből és ki finanszírozza ezeket a hiteleket. Itthon a legnagyobb problémát az okozza, hogy az adófizető állampolgárok úgy érzik, hogy az ő általuk megkeresett pénzt jogtalanul

költi az állam a romákra, szegényekre, segélyből élőkre, akik semmit nem tesznek azért, hogy a helyzetükből kikerüljenek, mivel a segély biztos, a munkahely és így a kereset pedig nem. Ez az ok, ami óriási szakadékot hoz létre a mai társadalomban a magasabb társadalmi rétegekben élők és a szegény romák között. Az állam több milliárd forintot költött a szegények segítésére, azonban a helyzet csak egyre rosszabb lett. Ekkor vetődött fel a program beindításának a szükségessége, hogy az állammal együtt, segítsenek a rászorulókon. A forrásokat az állam, a Raiffeisen Bank Zrt., az Európai Unió illetve a vállalati és magánszponzoráció biztosítja, illetve a részvényesek, mint magánszemélyek.

8. A hitelközvetítő, Raiffeisen Bank

A hiteltermékek értékesítését és az ügyfélkapcsolati tevékenységet a Raiffeisen Bank A-típusú ügynökeként a Kiútprogram Zrt. végzi, amelynek az az oka, hogy a Kiútprogram Zrt. nem pénzügyi vállalkozás, hanem non-profit szervezet, így nem foglalkozhat hitelkihelyezéssel.

A Raiffeisen bank a hitelállomány 25 %-át bocsátja rendelkezésre, a hitelezési veszteség 30 százalékát pedig társadalmi felelősségvállalás programja keretében magára vállalja. Maradandó 70%-ra nincsen semmiféle fedezet, azonban a megvalósíthatósági tervben készült modell azt feltételezi, hogy a hitelek 75%-a visszafizetésre kerül. A hitelekre 15%-os kamatot kell fizetni, ami szociálisnak mondható, hiszen semmiféle fedezetet nem kér a bank, szemben például a folyószámlahitelnél, ahol a kamat 35% felett mozog és a kereset, mint fedezet ott áll mögötte. Szintén a lakáshiteleknel, nem csak a kamatokat kell kifizetnünk, de az egész lakást, mint fedezetet fel kell ajánlanunk. A bank dolgozói nagyon alapos munkát végeztek a program beindításának érdekében. Ehhez képest a 15 %-os kamat akár szociálisnak is mondható.

9. A magyar szociális ellátó rendszer

A szociális ellátórendszereket nemzeti szinten építhetik ki az országok, így nincs egy meghatározott EU-s szabvány jelenleg. A magyar szociális ellátó rendszer sok fejlődésen ment keresztül a rendszerváltást követően. Felépítését a következő struktúra jellemzi, akik egyben az ellátások biztosítói is. Az állam, az önkormányzatok, illetve a civil és az úgynevezett non-profit szervezeteket alkotják. Ilyen non-profit szervezet a Kiútprogram Közhasznú Non-profit Zrt. is. A jogi szabályozás alkotmány felhatalmazáson alapul, amely szerint a Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik, állampolgárainak joguk van a szociális biztonság-hoz, amely jogot részben a társadalombiztosítás útján, részben a szociális intézmények rendszerével valósíthatja meg.

10. A szegénység, mint probléma kezelése

A szegénység megszüntetése lehetetlen, de kezelése mindenképpen szükséges. Egy egészséges társadalomban van egy szűk szegény réteg, egy óriási kiterjed középréteg és szintén egy szűk gazdag réteg. Az ország gazdaságának mozgatóerejét a középosztály teszi ki, azonban Magyarországon a középosztály rohamos lecsúszása indult meg. 2011 során a mélyszegénységben élők száma becslések szerint elérte a 1,5 milliót, ami a mai Magyarország lakosságának 15 százalékát jelenti. Ezeknek az embereknek

az életében az éhezés, a nélkülözés rendszeresen megjelenik. A másik nagy problémát az jelenti, hogy 3 millió ember után fizetnek SZJA-t Magyarországon, tehát körülbelül 3 millióra tehető az aktív keresők száma, akiknek a fennmaradó 7 millió inaktív embert kell eltartaniuk. Ebből kifolyólag kezdődik el a már korábban is említett konfliktus a társadalmi rétegek között.

11. Jóléti híd

A kormány a program finanszírozásában a jóléti híd finanszírozását próbálja támogatni, hogy a Kiútprogram kezdeti fázisában ne jelentsenek nagy nehézséget a kezdeti költségek. A program egyik fontos aspektusa, hogy nem várja el a potenciális jelöltektől, hogy az akármilyen szerény összegű szociális juttatásokról lemondva, egyből a nyakába vegye az önfoglalkoztató létének összes jogszabálybeli kötelezettségét. A Magyar Állam igaz, hogy a bangladesihez képest sokkal jobb szociális ellátó rendszerrel rendelkezik, de ezzel egy időben a jogi, adózási rendszere is sokkal kiterjedtebb, szabályozottabb. Így a vállalkozásalapítás nem csak egy jól kitalált üzleti tervvel indul be, hanem számos adminisztratív feladattal és nem utolsó sorban költséggel jár.

Az ellentmondás azonban az Állam részéről lesarkítva ott kezdődik, hogy feltételezi, hogy a potenciális jelölt és családja meg tud élni egy bérpótló juttatásból, azaz 28.500 Ft-ból, majd feltételezi, hogy ugyan az a személy az egyéni vállalkozói igazolvány kiváltása után, függetlenül attól, hogy mennyi konkrét jövedelmet tud kivenni a vállalkozásából, feltételezi, hogy ez az összeg legalább eléri a minimálmért, majd ezek után kirója az adót.

A tervezési szakaszban a jóléti hídnek két aspektusát tervezték meg. Az első intézkedéssel azt szerették volna elérni, hogy a START kártyarendszert kiterjesszék az önfoglalkoztatókra is egyaránt. A második intézkedés pedig, hogy nyújtson támogatást vállalkozóvá válásához. A START kártyát azonban nem sikerült kiterjesztetni az önfoglalkoztatókra, cserébe a SZMM forrást biztosít (de nem a program egész idejére) arra, hogy a vállalkozói TB járulékot egy évig fizesse a program, biztosítson az ügyfelek számára könyvelőt, valamint a képzésükre egy meghatározott keretet tud a program biztosítani, amelyeket gyakorlatilag ebből a minisztériumi forrásból tud a program finanszírozni.

12. A Kiútprogram eddigi eredményei, észrevételei

A nemzetközi tapasztalatoktól eltérően nagyobb a férfi vállalkozók száma, mint a nőké.

Ennek egyik oka az lehet, hogy Magyarországon 3 évig jár a kisgyermek után járó gyermekgondozási segély, amely elveszne, ha az anya vállalkozóvá válna. Ezért inkább a munkanélküli férfiak válnak vállalkozóvá, de jellemző, hogy családszinten kezdenek bele a vállalkozásba. Az eddigi adatok alapján felmerülnek bizonyos problémák a kezdeti modell alapján kitűzött célok elérése érdekében. Amennyiben a program megalapozott hiteleket akar

nyújtani, akkor nem valószínű, hogy sikerül a kitűzött célokat hozni a pilot időszak végére. A másik, de nagyobb probléma, hogy az EU szerződés kettévágja a pilot program időszakát, hiszen a második évben kihelyezendő hitelek irányítására, a nagy személy jellegű ráfordításokat igénylő mentorok fizetésére nem lesz pénz a jelenlegi állás szerint. Az EU-s támogatás lejártakor, 2012 júniusában csak azoknak az ügyfeleknek a hitelezését tudják elemezni, akikkel legkésőbb még 2012 júniusáig szerző-

dést kötnek. Sajnos a pilot program sikerességének elemzéséhez eddig eltelt idő és adat nagyon kevés, így az lehetne a megoldás, ha meghosszabbítanák a pilot időszakot. Mivel a meghosszabbítandó időszakra nincsen meg a biztos forrás, a társaság 2011. április 1-jén ötletpályázatot nyújtott be az Új-Széchenyi Terv keretében a program folytatására.

13. Problémák

Az ügyfelek 2/3-a fizetési gondokkal küszködik, késedelemmel fizetik vissza a hitelek törlesztőrészletét. Ez a hitelek kihelyezésének leállásához is vezetett. Ezen kívül a téli hónapok beköszöntével a vállalkozó kedvű csoportok jelentkezése is jelentősen visszaesett. A problémákat megpróbálták feltárni, hogy minél előbb orvosolni tudják azokat. Ezek alapján megkülönböztettek úgynevezett külső és belső problémákat.

A külső problémák:

A 2009, 2010-es években a közmunka volt a legfontosabb bevételi forrása a programban résztvevő romáknak. Az új kormány azonban felére csökkentette a közmunkaprogramra szánt költségvetést. Ez alatt az időszak alatt a közmunkaprogram szinte teljes mértékben leállt. Ezek a változtatások nagymértékű bevétel kiesést jelentettek a már meglévő ügyfeleinknek és családjaiknak, illetve a potenciális ügyfeleink számára is.

Belső problémák:

A külső szituáció elemzése után a modellen belül is szükség volt bizonyos pontok átalakítására. A program továbbra is a mélyszegénységben élőket támogatja, de figyelmüket bizonyos csoportok felé fordították. Sokkal nagyobb figyelmet fordítanak a jelentkező vállalkozó képességére, amelynek kiválasztására egy eszközt, eljárásmodot alkalmaztak ki. Legyen képes a megbízásokat egyedül is elvégezni, dolgozzon rendszeresen és folyamatosan. Rendelkezzen bizonyos vállalkozói múlttal (ez lehet formális vagy akár informális is), vagy egyáltalán legyen bármiféle munkatapasztalata az elmúlt években. Rendelkezzen szociális kapcsolatokkal, legyen nyitott új emberek iránt, hogy a későbbiekben ki tudja alakítani esetleges vevőkörét. Ha korábban rendelkezett hitellel, de azt nem tudta fizetni, akkor nagy az esélye, hogy ez kizáró oknak is bizonyulhat. A program sikerességével az állam is számos társadalmi előnyhöz jut. Ilyen előnyös fejlődésnek tekinthetjük, hogy a programban résztvevő személyek vállalkozási ötletükkel egy olyan működőképes vállalkozást tudnak létrehozni, mellyel csökkentheti maguk és családjuk segélyre való rászorultságát. A vállalkozás stabilitása után, amely körülbelül 3 évet vesz igénybe, nőhet az állam adó- és járulékbevétele. Növekszik a gyerekek iskoláztatási aránya, javul az érintettek egészségi állapota, öngondoskodásra való képessége és csökkenhet a társadalmi előítéletek mértéke. Nagyon fontos megemlíteni, ahogy már korábban is említettem, ez a program nem segély, fontos, hogy a résztvevő elkötelezett legyen az iránt, amit elhatározott és meg szeretne valósítani. Kezdetekben biztosan nem lesz könnyebb, sok bizonytalansággal kell megküzdeniük.

14. Befejezés

Azt láthatjuk, hogy a programba való belépés nem automatikusan vezet a jobb élet felé. Jelenleg is, a programban részt vevők 60%-ának vannak fizetési problémái.

Azonban már most is vannak olyanok, akik sikerrel jártak. Nagyon sok múlik az akaráson, a kitartáson és a jobb életben való reményen. Rengeteg olyan tényező ját-

szik szerepet ebben a kérdésben, amellyel nem foglalkoztam olyan mélyen, részben a mennyisége és mélysége miatt, hiszen nagyon hosszas szociológiai elemzéseket lehetne ezen témán belül végezni, amellyel A Világbank is foglalkozik a programon keresztül, hiszen minden ügyféllel kitöltetnek a program elején egy szocio-demográfiai kérdőívet, majd az első év utána is és az után is. Megpróbáltam összefoglalni a főbb pontokat, kérdéseket, eredmények, problémákat. Továbbra is az a legfontosabb fennmaradó kérdés, hogy vajon sikeres lehet-e a program. Véleményem szerint lehet benne racionalitás és lehet szép eredményeket elérni, de ahogy a mondani szokták, minden botnak két vége van, így a program kimenetelének is. Lehet akár milyen jól felépített a program, a potenciális ügyfélen is ugyan úgy múlik annak sikeressége. Vannak bizonyos szabályok, amelyeket be kell tartani. Le lehet előre modellezni bizonyos körülmények meglétével a végkimenetelt, de a valóság eltérő lesz. Szerencsés esetben kicsit, kevésbé szerencsés esetben pedig nagyon. Itthon azok a romák fognak részt venni a programban, akik bíznak a jobb élet reményében, akik hajlandóak azért tenni, hogy változtassanak jelenlegi helyzetükön. Rengeteg a mentalitásbeli különbség a magyarok és romák és romák között is. Bizalmat szavazni olyanoknak, akik eddig akaratukon kívül vagy akarva, de nem tettek azért, hogy jobbá tegyék a helyzetüket, merész feladat. A Kiútprogram Közhasznú Nonprofit Zrt. még is megpróbálkozik ezzel és erőfeszítések árán, de segíteni próbál, hogy egy jobb élethez segítse a résztvevőket.

Felhasznált irodalom

- Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet: Magyarország egészségügye és szociális rendszere. http://www.eski.hu/new3/adatok/zip_doc/eg-szoc-rendsz.pdf
- Encyclopedia of World Biography: <http://www.notablebiographies.com/newsmakers2/2007-Pu-Z/Yunus-Muhammad.html>
- Grameen Bank: http://www.grameeninfo.org/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=112
- Kiútprogram Zrt.: <http://www.kiutprogram.hu/rolunk/elemzes>
- Nobelprize.org: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2006/press.html
- Ónody Molnár Dóra: Romákon segíthet a magyar szegények bankja. *Népszabadság*. 2010. június 19. http://www.nol.hu/archivum/20100619-a_krizis_a_jo_pillanat_az_elindulashoz
- Tasi Katalin: Mélyszegénységben élő romák lesznek a szegények bankjának ügyfelei. *168 óra*. 2010. január 19. <http://www.168ora.hu/itthon/melyszegenysegben-eloromak-lesznek-a-szegenyekbankjanak-ugyfelei-49919.html>